

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 218g/2025

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 14
alineatele (1) și (2) din Legea cu privire la antreprenariat și întreprinderi nr. 845
din 3 ianuarie 1992

*(răspunderea întreprinzătorului individual și a membrilor familiei acestuia în
caz de intentare a procesului de insolvabilitate)*

CHIȘINĂU

7 mai 2026

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Sergiu LITVINENCO,
dlui Ion MALANCIUC,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA, *judecători*,
cu participarea dnei Maria Arhir, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 15 octombrie 2025,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 7 mai 2026, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi nr. 845 din 3 ianuarie 1992, după cum urmează:

- textul „cetățeanului (familiei)” din teza a doua din alin. (1) al articolului 14;
- textul „membrii familiei-posesori” din teza a patra din alin. (2) al articolului 14,

ridicată de dl avocat Igor Gargaun, în interesele dlui Gheorghe Bîrsan, în dosarul nr. 2i-74/2018, pendinte la Judecătoria Hâncești, sediul central.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de domnul judecător Stanislav Rău, pe baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Printr-o hotărâre din 20 aprilie 2017, Curtea de Apel Chișinău a intentat procesul de insolvență în privința II „*Cristal Bîrsan*” și a aplicat procedura simplificată a falimentului.

4. La 9 septembrie 2025, dl avocat Igor Gargaun a ridicat, în interesele dlui Gheorghe Bîrsan, excepția de neconstituționalitate a textelor menționate *supra* la § 1.

5. Printr-o încheiere din 17 septembrie 2025, Judecătoria Hâncești a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20
Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 46 Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(3) Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.
[...].”

7. Prevederile relevante ale Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi nr. 845 din 3 ianuarie 1992 sunt următoarele:

Articolul 14 Întreprinderea individuală

„1. Întreprindere individuală este întreprinderea care aparține cetățeanului, cu drept de proprietate privată, sau membrilor familiei acestuia, cu drept de proprietate comună. Patrimoniul întreprinderii individuale se formează pe baza bunurilor **cetățeanului (familiei)** și altor surse care nu sunt interzise de legislație.

În agricultură există un singur tip de întreprindere individuală – gospodăria țărănească (de fermier).

Întreprinderea individuală se echivalează cu întreprinzătorul individual.

2. Întreprinderea individuală nu este persoană juridică și se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană fizică întreprinzător individual. Patrimoniul întreprinderii individuale este inseparabil de bunurile personale ale antreprenorului.

Antreprenorul-posesor al întreprinderii individuale poartă răspundere nelimitată pentru obligațiile acesteia cu întreg patrimoniul său, exceptându-se acele bunuri care, conform legislației în vigoare, nu fac obiectul urmăririi.

Membrii familiei-posesor ai întreprinderii individuale poartă răspundere nelimitată solidară pentru obligațiile acesteia cu întreg patrimoniul lor, exceptându-se acele bunuri care, în conformitate cu legislația în vigoare, nu fac obiectul urmăririi.

3. Modul de constituire, înregistrare și încetare a activității întreprinderilor individuale este reglementat de prezenta Lege și de legislația civilă.

Particularitățile constituirii, înregistrării și încetării activității gospodăriilor țărănești (de fermier) sînt reglementate de Legea nr.1353-XIV din 3 noiembrie 2000 privind gospodăriile țărănești (de fermier).

4. Document de constituire a întreprinderii individuale este hotărîrea cu privire la înființarea întreprinderii, semnată de către fondator (fondatori), incluzînd:

- a) numele, prenumele (după caz, numele după tată), data nașterii, cetățenia, domiciliul cetățeanului-fondator (fondatorilor-membri ai familiei);
- b) numele, prenumele (după caz, numele după tată), data nașterii, domiciliul șefului (directorului) de întreprindere – în cazul în care acesta nu este fondator;
- c) firma întreprinderii inclusiv abreviată;
- d) sediul întreprinderii;
- e) data înființării întreprinderii;
- f) genul (genurile) de activitate a întreprinderii;
- g) condițiile reorganizării și lichidării întreprinderii.

În hotărârea cu privire la înființarea întreprinderii pot fi incluse și alte prevederi care nu contravin legislației în vigoare.

5. Firma întreprinderii individuale, inclusiv abreviată, trebuie să includă cuvintele "întreprindere individuală" sau "Î.I.", precum și numele cel puțin a unui posesor."

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

8. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că prevederile contestate nu respectă condițiile clarității și previzibilității legii, deoarece permit asimilarea întreprinderii individuale aflate în procesul insolvenței cu fondatorul întreprinderii și membrii familiei acestuia.

9. Autorul susține că Parlamentul nu a precizat limitele puterii discreționare a lichidatorului și a instanței de judecată la examinarea unei cauze de insolvență și criteriile de includere a unor bunuri în masa de creditori. Astfel, în masa de creditori a întreprinderii individuale insolvente sunt incluse în mod abuziv bunurile cetățeanului-fondator al întreprinderii și ale membrilor familiei acestuia, cărora întreprinderea nu le aparține cu drept de proprietate comună. În acest mod, este afectat dreptul de proprietate al fondatorului/administratorului întreprinderii individuale și al membrilor familiei acestuia, în lipsa unor garanții.

10. Autorul susține că neclaritatea legii permite ca o parte din datoriile debitorului să fie suportate de membrii organelor de conducere ale acestuia, însă fără respectarea condițiilor prevăzute de articolul 248 din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012.

11. Prin urmare, autorul consideră că este necesar să se menționeze în ce condiții în patrimoniul întreprinderii individuale pot fi incluse bunurile cetățeanului și în ce condiții patrimoniul întreprinderii este format din patrimoniul familiei. Autorul susține că se impune definirea textului „membrii familiei-posesori” în sensul că acesta se referă la membrii familiei cărora întreprinderea individuală le aparține cu drept de proprietate comună.

12. Autorul excepției afirmă că textele contestate contravin articolelor 4, 20, 23 și 46 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

13. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea cu

privire la antreprenoriat și întreprinderi nr. 845 din 3 ianuarie 1992, ține de competența Curții Constituționale.

15. Curtea observă că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată în interesele debitorului insolubil de către avocatul acestuia. Astfel, sesizarea este formulată de subiectul căruia i s-a acordat acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

16. Obiecte ale excepției de neconstituționalitate sunt textele din Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi nr. 845 din 3 ianuarie 1992 menționate *supra* la § 1. Prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

17. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză privind insolvabilitatea unei persoane fizice - întreprinzător individual. Curtea admite că prevederile contestate ar putea fi aplicate de către instanța de insolvabilitate la examinarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

18. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea va analiza, prin prisma argumentelor autorului sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (DCC nr. 135 din 24 octombrie 2024, § 25).

19. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că sintagmele contestate contravin articolelor 4 (*drepturile și libertățile omului*), 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*) și 46 (*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*) din Constituție.

20. În jurisprudența sa, Curtea a subliniat că articolul 4 din Constituție nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unei ingerințe în drepturile garantate de Constituție (DCC nr. 105 din 5 septembrie 2024, § 22) sau de tratatele internaționale privitoare la drepturile omului la care Republica Moldova este parte.

21. Cu privire la articolul 23 din Constituție, Curtea reiterează că pentru a putea fi invocat standardul calității legii, trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental (DCC nr. 163 din 2 noiembrie 2021, § 20).

22. Cu referire la incidența articolului 20 din Constituție, autorul nu a prezentat argumente care să demonstreze caracterul contradictoriu al prevederilor contestate în raport cu norma constituțională invocată. Curtea reține că simpla enumerare a normelor constituționale, în lipsa argumentelor care ar fundamenta pretinsa relație de contrarietate a dispozițiilor legale criticate față de acestea, nu poate fi considerată o veritabilă critică de neconstituționalitate (DCC nr. 91 din 1 august 2024, § 27).

23. Cu privire la incidența articolului 46 din Constituție, autorul sesizării susține că prevederile contestate sunt de natură să afecteze dreptul de proprietate al fondatorului/administratorului întreprinderii individuale și al membrilor familiei acestuia. În special, autorul afirmă că textele contestate, datorită incoerenței lor rezultate din coroborarea cu alte dispoziții legale, impun concluzia că pentru obligațiile întreprinderii individuale insolubile pot fi urmărite: bunurile dobândite de către administratorul/fondatorul întreprinderii individuale în calitate de persoană fizică, pe baza altor venituri decât cele generate de activitatea economică a întreprinderii individuale; bunurile

membrilor familiei fondatorului întreprinderii individuale, în special ale soției acestuia, indiferent de faptul dacă aceasta a semnat sau nu actul de constituire a întreprinderii individuale. De asemenea, autorul pretinde o clarificare a răspunderii patrimoniale a debitorului insolubil - întreprinzător individual reglementată de normele Legii insolabilității în raport cu răspunderea patrimonială a fondatorului întreprinderii individuale și a membrilor familiei acestuia reglementată de Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi.

24. Având în vedere argumentele autorului sesizării, Curtea reține că, potrivit Constituției, cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea (a se vedea articolul 15). În special, Legea Supremă garantează cetățenilor săi dreptul la proprietate privată (articolul 46 alin. (1)) și realizarea acestui drept în formele solicitate, dacă aceste forme nu vin în contradicție cu interesele societății (articolul 127 alin. (2)), stabilește prerogativa Parlamentului de a reglementa prin legi organice regimul juridic general al proprietății (articolul 72 alin. (3) lit. i)) și statutul juridic al persoanelor fizice și juridice ca participanți la raporturile juridice civile (articolul 72 alin. (3) lit. r)).

25. În realizarea prevederilor constituționale menționate, legislatorul a reglementat nu doar dreptul persoanei fizice de a poseda, folosi și dispune de bunurile ce-i aparțin cu drept de proprietate (a se vedea articolul 500 din Codul civil), dar și dreptul de a practica activitatea de întreprinzător în nume și pe cont propriu (a se vedea articolul 34 alin. (1) din Codul civil) din momentul înregistrării de stat în calitate de întreprinzător individual (a se vedea articolele 2 și 28 din Legea nr. 220 din 19 octombrie 2007 cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali și articolul 13 din Legea nr. 1353 din 3 noiembrie 2000 cu privire la gospodăriile țărănești (de fermier)) sau în alt mod prevăzut de lege (a se vedea Legea nr. 93 din 15 iulie 1998 cu privire la patenta de întreprinzător și articolele 69⁶ – 69²⁶ din Codul fiscal).

26. Referitor la „întreprinderea individuală”, Curtea reține că legislatorul a stabilit în redacția inițială a articolului 39 alin. (3) din Legea nr. 220 din 19 octombrie 2007 cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali că „[î]ntreprinderile individuale înregistrate până la intrarea în vigoare a prezentei legi vor fi considerate întreprinzători individuali și nu vor fi supuse reînregistrării”. Din această prevedere, Curtea concluzionează că legislatorul a renunțat la „întreprinderea individuală” ca formă de întreprindere reglementată de articolele 13 alin. (1) lit. a) și 14 din Legea nr. 845 din 3 ianuarie 1992 și, începând cu 30 mai 2008, a permis persoanei fizice cu capacitate de exercițiu deplină să practice activitate de întreprinzător în nume și pe risc propriu de la data înregistrării în calitate de întreprinzător individual în Registrul de stat al întreprinzătorilor individuali. Totodată, legislatorul a prevăzut că întreprinderile individuale înregistrate până la 30 mai 2008 au devenit de drept „întreprinzători individuali”, cu toate consecințele juridice ce derivă din această calitate. Prin urmare, legislatorul a pus la dispoziția participanților la circuitul civil norme juridice relevante pentru a le permite acestora să-și programeze comportamentul și să evite riscurile la care eventual ar putea fi supuși în procesul desfășurării afacerilor.

27. Cu privire la răspunderea patrimonială a persoanei fizice - întreprinzător individual, Curtea reține că legislatorul a prevăzut că persoana fizică răspunde pentru obligațiile asumate cu tot patrimoniul său, cu excepția bunurilor care, conform legii, nu pot fi urmărite (art. 35 din Codul civil). Totodată, persoana fizică rămâne obligată să repare integral prejudiciul pe care l-a cauzat altor persoane prin executarea necorespunzătoare a obligațiilor civile asumate (a se vedea articolele 19 și 934 din Codul civil). Prin urmare, Curtea nu poate reține afirmația autorului sesizării precum că legislatorul ar fi fost obligat de normele constituționale să facă distincție între bunurile dobândite de către întreprinzătorul - persoană fizică din activitatea de afaceri și bunurile dobândite de către aceeași persoană fizică din alte activități proprii. Curtea observă că legislatorul a stabilit clar că persoana fizică are un patrimoniu, că „toate bunurile persoanei fizice [...] fac parte componentă a patrimoniului ei” (articolul 453 alin. (2) din Codul civil) și că aceasta răspunde pentru obligații cu acest patrimoniu, indiferent dacă este consumator sau profesionist - întreprinzător individual.

28. Cu privire la răspunderea patrimonială a membrilor familiei întreprinzătorului individual, în mod special a soțului întreprinzătorului individual, Curtea menționează următoarele. De principiu, o persoană nu poate fi atrasă la răspundere patrimonială pentru faptele altuia, decât în cazurile expres prevăzute în lege. După cum s-a menționat *supra* la § 26, legislatorul a stabilit că fiecare persoană fizică, indiferent dacă are sau nu statut de întreprinzător individual, răspunde cu bunurile sale pentru obligațiile asumate de sine stătător în relații civile și comerciale cu alte persoane. În același sens, legislatorul a prevăzut în Codul familiei că întreprinzătorul individual, ca și orice altă persoană fizică, răspunde pentru obligațiile proprii cu bunurile proprietate personală și cu cota-parte din proprietatea [comună] în devălmășie a soților (a se vedea articolul 24 alin. (1) din Codul familiei și articolul 39 alin. (2) și (3) din Legea insolvențabilității). Cu titlu de excepție, celălalt soț ar putea fi atras la răspundere patrimonială pentru obligațiile asumate de către soțul său, inclusiv cel care are statut de întreprinzător individual, dacă aceste obligații „au fost asumate în interesul familiei” sau au contribuit la sporirea „bunurilor comune ale soților” (a se vedea articolul 24 alin. (2) din Codul familiei). Prin urmare, Curtea nu poate reține argumentul de neconstituționalitate al autorului sesizării, potrivit căruia normele contestate sunt de natură să permită urmărirea bunurilor aflate în proprietatea comună în devălmășie a soților fără delimitarea cotelor părți, și chiar a bunurilor înregistrate în proprietatea fostei soții. Curtea consideră că prevederile contestate nu afectează dreptul de proprietate garantat de Constituție, iar interpretarea și aplicarea lor într-o cauză concretă ține de competența instanțelor de drept comun.

29. De asemenea, referitor la argumentele ce privesc dreptul de proprietate al soțului/ fostului soț și al altor membri ai familiei, Curtea menționează că pretinsa problemă de constituționalitate pe care o ridică autorul sesizării nu-l vizează în mod direct pe întreprinzătorul individual în interesele căruia a fost ridicată excepția. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că excepția de neconstituționalitate privește, în primul rând, situația concretă a părții lezate în drepturile sale prin norma criticată. De invocarea unei excepții de neconstituționalitate trebuie să profite, în primul rând, autorul acesteia, în caz contrar acest instrument riscând să devină unul simulat, o *actio popularis*,

pierzându-se, în aceste condiții, caracterul concret și efectiv al excepției (DCC nr. 26 din 13 februarie 2025, § 28). Astfel, persoanele în interesul cărora a fost ridicată excepția de neconstituționalitate ar putea acționa în mod independent pentru a-și proteja propriul interes.

30. Cu privire la eventuala contradicție dintre normele contestate și unele norme din Legea insolvenței, Curtea reține următoarele. Scopul Legii insolvenței este instituirea unei proceduri judiciare colective pentru satisfacerea creanțelor creditorilor din contul patrimoniului debitorului insolvent (a se vedea articolul 1). Având în vedere prerogativa sa constituțională de a reglementa prin lege organică procedura de judecată a cauzelor de insolvență (articolul 115 alin. (4) din Constituție), Parlamentul a stabilit că insolvența întreprinzătorului individual poate fi declarată de instanța de insolvență la cererea debitorului sau a creditorului în privința obligațiilor pecuniare ajunse la scadență și nestinse în termen, legate atât de activitatea de întreprinzător a debitorului, cât și de activitățile cu caracter personal (a se vedea articolul 136 alin. (1) din Legea insolvenței).

31. Prin urmare, Curtea observă că Parlamentul a stabilit, în mod previzibil și coerent pentru destinatarii normelor, atât dreptul persoanei fizice de a practica activitate de întreprinzător, cât și caracterul nelimitat al răspunderii patrimoniale a întreprinzătorului individual pentru obligațiile asumate. Curtea menționează că autorul excepției de neconstituționalitate este participant la procesul de insolvență și dispune de mecanismele procesuale necesare apărării dreptului său de proprietate în fiecare caz în care consideră că este încălcat, precum contestarea măsurilor luate de administrator/lichidator (articolul 68 alin. (10) din Legea insolvenței), contestarea rezultatelor licitației (articolul 121 alin. (2)) și, după caz, formularea opoziției la vânzarea bunurilor (articolul 131 alin. (6)).

32. Deși autorul excepției susține că textele contestate nu sunt clare, Curtea observă că acesta solicită, de fapt, o interpretare a prevederilor legale de care să profite la examinarea cauzei de insolvență, în sensul limitării răspunderii pe care o poartă întreprinzătorul individual și soțul/membrii familiei sale pentru creanțele validate împotriva debitorului. Autorul își exprimă și dezacordul cu modul de aplicare a prevederilor contestate în cauza sa de instanța de judecată și de către lichidator la soluționarea unor circumstanțe referitoare la inventarierea bunurilor incluse în masa debitoare, conținutul actului de inventar întocmit și măsurile de valorificare și lichidare a masei debitoare.

33. Astfel, sub aparența unor critici de neconstituționalitate, autorul solicită Curții să stabilească prioritatea aplicării articolelor 247 alin. (1) și 248 alineatele (1) și (6) din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012 în raport cu prevederile articolului 14 alineatele (1) și (2) din Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Curtea reiterează că interpretarea și aplicarea dispozițiilor legale în situații concrete excedează controlului de constituționalitate și reprezintă o competență exclusivă a instanțelor de judecată (DCC nr. 129 din 11 septembrie 2025, § 29).

34. Pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 27 alineatele (2), (3) lit. d), (4) lit. d), 37 și 40 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi nr. 845 din 3 ianuarie 1992, după cum urmează:

- textul „cetățeanului (familiei)” din teza a doua din alin. (1) al articolului 14;
- textul „membrii familiei-posesori” din teza a patra din alin. (2) al articolului 14,

ridicată de dl avocat Igor Gargaun, în interesele dlui Gheorghe Bîrsan, în dosarul nr. 2i-74/2018, pendinte la Judecătoria Hâncești, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 7 mai 2026
DCC nr. 72
Dosarul nr. 218g/2025*